

Ms. Jill Marshall Andrews
UMUT VAKFI , İSTANBUL,28 Eylül 1998

Bayan Başkan, baylar, bayanlar,

Zamanımızın önemli meselelerinden birisini görüşmek üzere bu seçkin topluluğa beni davet ettiğiniz için UMUT Vakfına teşekkürlerimi sunarım. Silah kontrolü bütün dünyada ulusal ve uluslararası düzeyde artış gösteren bir şekilde tartışılan bir meseledir. En önemli halk güvenliği meselesi haline gelmiştir. Silah kontrolü yasal olan ve olmayan silahlar, suç, çelişkiler(conflict) ve para hakkındadır. Silah kontrolü demokrasi, yasaların hakimiyeti, medeni kanun reformu ve uluslararası anlaşmalar gereğidir. Hepsinden önemlisi o güçlü azınlık menfaatini de kapsamaktadır.

Fakat bizler burada basın kuruluşlarının silah kontrolü üzerindeki rolü üzerinde konuşacağız ve ilk olarak sizlere özellikle son ikibuçuk yıl içinde İngiltere’de neler olduğu hakkında fikir vermeye çalışacağım ve daha sonra silah kontrolü yasası reformuna yönelik kampanyalarımızdan aldığımız derslerden bahsedeceğim.

Biz, Birleşik Krallık’da, son 11 yıl içerisinde ayrı ayrı ve bereberce milletin vicdanını sarsan iki vahşi (dreadful) katliam yaşadık.1987’de, huzurlu bir yer olan Hungerford’da önceden yasalara saygılı bir adam çıldırarak 16 kişiyi öldürdü ve 15 kişiyi yaraladı. Sonrasında, Dunblane’de 1996’da çoğumuzun hatırlayacağı gibi, kendi sözleriyle silahları seven ve yetişkinlik çağını genç kişilerle birlikte çalışarak geçiren bir adam tarafından 16 öğrenci ve bir öğretmen öldürüldü ve ayrıca 12 çocuk ve 3 öğretmen de yaralandı. Her iki kişinin de mevcut yasalar çerçevesinde silah bulundurma izinleri vardı.

Hungerford olayından sonra yasa ile ilgili bir çok değişiklik önerilmesine rağmen çok azı hayata geçirildi. Bazı yarı otomatik silahlar yasaklandı, ama önemlisi el silahları (tabancalarda) hiçbir şey yapılmadı. Eğer el silahları (tabancalar) 9 yıl öncesinde yasaklanmış olsaydı, Dunblane trajedisinin olup olmayacağını hiç bir zaman bilemeyeceğiz. Kamuoyunun öfke ve kızgınlığı , medyanın da etkisiyle birlikte “Kartanesi Dilekçesi” ve Gun Control Network’ün (Silah Kontrol Ağı) kurulması, Şubat 1997’de Muhafazakar hükümeti büyük kalibreli el silahlarını yasaklamaya zorladı. Yeni İşçi Partisi idaresi Mayıs 1997’de iktidara geldikten sonra sözünü tutarak bu yılm başlarında tüm el silahlarını yasakladı.

Dunblane’den sonra kampanyanın çok önemli bir noktası medyanın oybirliğiyle sağladığı destek olmuştur ve bu da kesin, açık ve ısrarlı bir şekilde - el silahlarında tam bir yasaklama şeklinde gerçekleşmiştir. Bizim sloganımız “KARAR AL - EL SİLAHINI YASAKLA” şeklindeydi. Gazeteler konu hakkında uzun kampanyalar düzenledi, TV istasyonları telefonla katılımcı konuşma programları, araştırmalar, anketler tartışma programları ve görüşmeler gerçekleştirdi. Basın kuruluşları konularımızın üzerinde önemle durdular, bütün büyük medya kuruluşları basın konferanslarımızı izledi, bütün partilerden politikacılar bizi destekledi ve halkla ilişkiler ve reklam şirketleri bizim için prim temelli çalıştı (pro-bono) ve gündem böylece canlı tutuldu.

Bütün bu aktivitelerde kurban ailelerinin katılımı çok önemliydi. Onlar birer ikon oldular. Onların vakarlık ve öfkeleri tüm ülkede milyonlarca anne ve babaya ulaştı. Hungerford ve Dunblane trajedilerinin kurbanlarının ailelerini organizasyonumuza dahil etmemiz bize çok büyük bir güç ve saygınlık kazandırdı. Kurbanlara duyulan sempati ve saygının kamuoyundaki tesiri karşısında, silah lobisi bunu göğüslenmesi güç bir mesele olarak kabul etti.

Başlangıçtan itibaren, silah lobisi bütün zenginliğine ve “kuruluşla”(establishment) ortaklığına rağmen dezavantajlı konumdaydı. Savaş “David ve Goliath” mücadelesi olarak resmedildi. Paramız yoktu, fakat biz normal kişilerin, ailelerin, ateş etmeyenlerin ve büyük çoğunluğun görüşlerini temsil ediyorduk. Silah lobisi zengin, güçlü, bencil ve genel kamuoyundan uzak olarak anlaşıldı. Ateş etme, özellikle el silahı ile, çağdaş bir toplulukta uygunsuz bir spor olarak görüldü. Atış kulüpleri / dernekleri ortak bir strateji üzerinde anlaşmaya varamadılar ve bütün yasal düzenleme önerilerinin karşısında yer aldılar.

Onlar “Kama’nın(wedge) ince sonuna” korku ile bakıyorlardı ve el silahlarındaki yasağın tüm diğer silahlar üzerinde yasak ile takip edileceğini düşünüyorlardı. Atış kulüpleri, problemin temelde yasa dışı yollardan elde edilen silahlarla ilgili olduğunu vurgulamak istediler, fakat bu onlar için zor bir argümandı, çünkü son iki trajedi yasal olarak sahiplenilen silahlarca işlenmişti.

Bütün dünyadan yorumcular İngiliz deneyiminin eşsiz olduğunu ve başka bir yerde olmasının mümkün olamayacağını ifade ettiler. Ben şüphe duyarım. Bizim dünyadaki en sıkı silah yasalarından birisine sahip olmamıza rağmen, Dunblane trajedisinin olduğu zaman tabanca ile atış sporunun ülkedeki en hızlı büyüyen spor dalı olduğunu vurgulamak isterim ve atış kulüplerindeki özel büyümenin kanıtı olarak da o zaman atış kulüplerinde teklif edilen "pratik atış" ve "savaş atışı" deneyimlerini gösterebilirim. 40.000 kişinin ateşli silahlarla her sene öldürüldüğü, hayalet Amerikan tarzı silah kültürünü ?? meşrulaştırarak örnek olarak gösterip, Amerika'nın yolundan bizim de gidemeyeceğimizi kamuoyuna söylemek zorundayız.

Bizim iç silah yasalarındaki reform sadece 200.000 el silahının toplandığı ve yok edildiğini ifade etmek değil, ayrıca ne tür bir sivil bir toplumda yaşamak istediğimiz hakkında verdiği açık mesaj açısından da önemliydi. Bildiri yapıldı, pozisyon alındı, silahlar özellikle "el silahları" tehlikelidir ve onlardan çok azı olursa bizler daha güvenilir bir ortamda olacağız.

Bu bildiri bir çok kişiye kendiliğinden doğru gözükmeyle birlikte, savaş istatistikleri bu girişimin etrafında hızla yükselmeye devam ediyor. Amerika'da atıcıların istatistikleri sizin silah sahibi olmanız halinde, olmamanıza göre daha güvende olacağımızı kanıtlar gibi görünüyor. İngiltere'deki eşdeğerleri silah suçları ve silah bulundurma arasında kesin bir istatistik kanıtın olmadığını ileri sürmektedirler. Fakat mantık onların bağlantısını sağlamaktadır. İstatistikler herhangi bir amaç için kullanılabilir ve bizler içgüdülerimize güvenmek zorundayız. Belki de 19 yy'da yaşamış Andrew Lang isimli bir İngiliz'den öğreneceğimiz bir şey vardır. "İstatistiği sarhoş bir adamın sokak lambasını kullandığı gibi kullanıyor, aydınlatmadan ziyade destek için"

Şimdiye kadar, sadece Birleşik Krallık'taki silah yasalarını değiştirmeye yönelik deneyimimiz hakkında konuştum. Fakat bu silahların arzını ve yayılmamasını kontrol etmedeki girişimin sadece bir yönüydü. Hepimiz biliyoruz ki silah kontrolü yalnız bir yasa değişikliği veya iç meseleden ibaret değildir. Hepimizin güvende olabilmesi için ülkeler silahların yasal ve yasa dışı trafiğini önlemede elbirliğiyle çalışmalıdırlar.

Bunun bir örneğini, 98 Haziranı'nda kabul edilen ve hükümetler arasında silahların transferini sınırlayan Avrupa Birliği silah satışları yasası'ndaki gelişmede görebiliriz.

Bu yasa zayıf insan hakları kayıtlarına sahip hükümetlere silahların erişimini sınırlamak üzere çıkartılmıştır. Ayrıca bu hükümetlerdeki devlet kuruluşlarınca yanlış amaçla kullanılabilir veya başka bir ülkeye saldırı amaçlı kullanılabilir.

Bu bağlamda silah ticareti üzerindeki giz perdesinin kaldırılmasının önemine değinmek isterim. Ve bu noktada medyanın rolü çok büyüktür. Birleşik Krallık'ta, Yeni İşçi Partisi'nin "etik" dış politikası kapsamında görünürde karşısında olduğu, Sierra Leone ve Filipinler'e yapılan son silah transferlerini, soruşturan medyaydı. Ayrıca Irak ve Suudi Arabistan'a yapılan silah satışlarında da medya vardı. Bizler şeffaflık ve kabul edilebilirlik için hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kampanyaya devam etmek zorundayız.

Yasadışı silahlar söz konusu olduğunda, birisi bunun sadece etkin bir yasal mücadelenin konusu olduğunu söyleyebilir. Fakat yapılabilecek bundan daha fazla şey vardır ki, eğer ülkeler birlikte çalışırsa silahların yasadışı trafiği durdurulabilir. Bu durum, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve A.B.D'ce ve uluslararası gruplarca tanınmıştır. Bütün bu fora? İçinde uluslararası işbirliğinin yasadışı silahların transferinin takibi ve kontrolündeki gereklilik hakkında yoğun tartışmalar olmuştur. Hatta bazı anlaşmalar da olmuştur! Bildiriler imzalanmış, konvansiyonlar çizilmiş ve iyi dilekler temenni edilmiştir. İlerleme yavaş olmakla birlikte bir ilerlemedir.

İlerlemenin kaydedildiği bir başka alan ise, çatışmalar sonrası askeri elden sivillere geçmiş olan silah fazlalarının toplanması ve yok edilmesidir.

Karamayınları kampanyasının başarısına müteakip, Amnesty (Uluslararası Af Örgütü), Save The Children (Çocukları Korumak), Oxfam; ve diğerlerinden oluşan uluslararası hükümet dışı organizasyonların oluşturduğu bir konsorsiyum, özellikle üçüncü dünya ülkelerine yönelik silahların tedarik ve yayılmasını azaltmada beraber çalışmaya başladılar.

Fakat emin olmamız gereken bir nokta vardır; ve yok edilen silahların yerinin yeni bir sevkıyla doldurularak üretici ülkeye kar sağlama ve karşdakine de ölüm getirmesi. Bilindiği üzere silah endüstrisinin kontrolünü sağlamaya, endüstrinin büyümesinde siyasi ve ekonomik çıkarı olanlarca

şiddetle karşı koyulacaktır.

Türkiye'ye gelirsek, devlet bütçesinin yaklaşık % 20'sinin askeri harcamalara gittiğini biliyoruz. Sizin hükümetiniz aynı zamanda, gelecek 10 yılda yaklaşık 31 Milyar \$'lık toplu bir modernizasyon programı başlattı ve bu gelecek 25-30 yılda 150 Milyar \$'ı bulacaktır. Bunun Türk halkını, daha fazla veya az güvende hissetmesini sağlayacağını merak ederim.

Satın alınan silahların büyük bir kısmını tedarik eden Birleşik Krallık bu modernizasyon programındaki büyük oyuncularından biridir. Son haftalarda 1 milyon tüfeğin tedarik anlaşması iki ülke arasında imzalandı. Birisi silahların nereye gideceğini sormalıdır? Silahlar yok edilecek mi ya da sivil ellere mi geçecek. Sabanlık'ta (Ploughshares)??? eritildiklerini ve ülkenizde ya da başka bir yerde silahlanma olarak görülmeceğini umut ederim.

Şu ana kadar silah kontrolünün arz tedarik kısmı üzerinde yoğunlaştık, fakat talep kısmı ne alemde acaba? Bizler şiddetin köklü nedenleriyle nasıl mücadele edeceğiz ve bireyler ile hükümetlerin silahlara sahip olması ve kullanmalarını nasıl azaltacağız. Bu konularda UMUT Vakfının yıllardır uğraştığı ve bu alanda çıkardıkları mükemmel işi alkışlıyorum. Şiddet olmayan normların tesisi herhangi bir toplum için varılacak son noktadır. Çoğu insan bunun mümkün olmayacağını söyleyebilir ve belki de öyledir, ama denemek zorundayız. Kesinlikle, eğer herhangi bir şey yapmaz isek, her şey çok, daha çok kötüye gidecektir.

Sözlerime Silah Kontrol Ağı'nın 4 temel ilkesini söyleyerek son veriyorum:

- I- Herhangi bir ülke ya da topluluktaki silah şiddeti yasal ve yasadışı silahların mevcudiyeti ile doğrudan ilgilidir.
- II- Silah sahipliği bir imtiyazdır, hak değil.
- III- Hükümetlerce sınırlamak üzere pozitif tedbirler alınmadığı müddetçe, silah kültürü büyüyecek ve kamu güvenliğini tehdit edecektir.
- IV- Silah kontrolü ülkelerin beraber çalıştığı ortamda daha etkin olacaktır.

Burada sizinle çalışmaktan dolayı çok memnun olduğumu ifade eder ve beni davet ettiğiniz için teşekkür ederim.